

บทที่ ๑

บทนำ

๑. ๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในโลกยุคปัจจุบันสื่อนับมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการพัฒนาประเทศชาติ และช่วยให้ประเทศเจริญก้าวหน้า ก้าวทันต่อโลกที่กำลังพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ดังเห็นได้จาก สื่อต่างๆ ที่เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตประจำวัน ของเรา ดังชนิดต่างๆ อันได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หนังสือ ภาพถ่าย และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ สื่ออินเทอร์เน็ต สื่ออิเล็กทรอนิกส์ วิทยุกระจายเสียงนับเป็นสื่ออีกอย่างหนึ่งที่มีบทบาทและมีความสำคัญต่อสังคมไทยที่มีมาอย่างช้านาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระครูรัตนกิจจารักษ์** วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่มีบทบาทอย่างมากต่อวิถีคนไทยในปัจจุบัน เป็นสื่อที่ใกล้ชิดประชาชนมาก เนื่องจากวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่มีลักษณะพิเศษ คือมีความรวดเร็วใกล้ชิดกับประชาชนมาก เนื่องจากวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่มีลักษณะพิเศษ คือมีความรวดเร็วในการถ่ายทอดเหตุการณ์ การเตรียมตัว การผลิตรายการ มีความสะดวกรวดเร็วข่าวสารต่างๆ สามารถสร้างจินตนาการให้ผู้ฟังได้ และผู้ฟังมีอิสระในการสร้างสรรค์จินตนาการสามารถรับฟังในขณะทำกิจกรรมอย่างอื่นไปด้วยได้ สามารถเข้าถึงผู้ฟังได้มากที่สุดทุกซอกทุกมุมไม่เป็นอุปสรรคต่อการนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ไปสู่ผู้ฟังที่อยู่ห่างไกลความเจริญมีราคาถูกจึงทำให้ผู้ฟังทุกอาชีพและทุกสถานภาพทางเศรษฐกิจสามารถมีไว้ครอบครองและนำเข้ามามีส่วนร่วมในความแสดงความคิดเห็น แนะนำติชมรายการได้ เป็นสื่อที่มีพลังทั้งด้านการนำเสนอข่าวสารความรู้และสร้างแรงจูงใจให้เกิดความเห็นคล้อยตาม และนำไปสู่การปฏิบัติได้^๑

^๑ พระครูรัตนกิจจารักษ์ , “ ประสิทธิผลการดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงพระพุทธศาสนา แห่งชาติ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ,๒๕๕๔) .

วิทยุชุมชนในประเทศไทยยังมีการะงานการต่อสู้กับกระบวนการศรัณเก่า การขาดความรับผิดชอบ และความจริงใจจากหน่วยงานรับผิดชอบภาครัฐทั้งยังต้องต่อสู้กับตนเองว่าจะมองวิทยุชุมชนเป็นเครื่องมือ เพื่อสะท้อน แสดง สิทธิอำนาจในการกำหนดเนื้อหา และวิธีการสื่อสาร เพื่อประโยชน์และความต้องการของชุมชนที่ร่วมกันเป็นเจ้าของหรือจะมองวิทยุชุมชนเป็นเพียงกลไกในการทำให้มีกลุ่มคนของชุมชนมาผลิตรายการ และได้ออกอากาศหรือทำให้เครือข่ายที่ร่วมเรียนรู้เรื่องวิทยุชุมชน เพื่อเตรียมพร้อมชุมชนในการใช้สิทธิในการสื่อสารผ่านคลื่นเพื่อประโยชน์สาธารณะ กลายเป็นเพียงเครือข่ายที่ดำเนินการด้านการตลาดแสดงตนหรือแสวงหาการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือโครงการต่างๆ เพื่อให้วิทยุชุมชนเป็นหน่วยผลิตรายการที่มีเนื้อหาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แก่หน่วยงานที่สนับสนุน ซึ่งถ้าเป็นเช่นนี้ ชุมชนจะกลายเป็นเครื่องมือของการเกิดสื่อประเภทใหม่เท่านั้น ไม่ใช่สื่อเป็นเครื่องมือของชุมชนวิทยุชุมชนจะกลายเป็นเพียงอีกประเภทของกลุ่มคน และอีกประเภทของการดำเนินการวิทยุกระจายเสียงซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้น การปฏิรูปสื่อวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ของประเทศไทย ไม่มีทางเกิดขึ้นได้อย่างสนองหลักการในรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะเพื่อสิทธิและเสรีภาพ ในการสื่อสารผ่านคลื่นของภาคประชาชน อย่างมีศักดิ์ศรี ที่เท่าเทียมกับผู้ประกอบการภาครัฐ และภาคเอกชน^๒

ในขณะที่ก้าวทางการเปลี่ยนแปลงของสื่อวิทยุกระจายเสียงกำลังเกิดขึ้นจากแนวทางของการปฏิรูปสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๔๐ ที่กำหนดให้คลื่นความถี่เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ ให้มีองค์กรอิสระทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่และออกใบอนุญาต แบ่งประเภทของกิจการ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคชุมชนออกจากกันอย่างชัดเจน ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่งต่อวงการธุรกิจด้านวิทยุกระจายเสียง ทั้งหน่วยงานภาครัฐที่ครอบครองคลื่นทั้งหมดทั่วประเทศจะไม่สามารถให้บริษัทเอกชนผู้รับสัมปทานหรือเช่าช่วงบริหารกิจการในระยะยาวอีกต่อไป อีกทั้งการขอใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญขององค์กรภาคประชาชนต้องการให้เกิดวิทยุชุมชน นำไปสู่การเข้าจับจองพื้นที่ หน้ापัดวิทยุกันอย่างไร้หลักเกณฑ์ ไร้การควบคุมตรวจสอบให้เป็นไปตามภารกิจของการจัดตั้งวิทยุชุมชน จนกลายเป็นช่องทางการแสวงหาราย และใช้ประโยชน์ในทางการเมือง ในขณะที่ปัจจัยที่มองข้ามไปไม่ได้ของการบริหารจัดการสื่อวิทยุกระจายเสียงที่ใช้คลื่นความถี่เป็นพาหะนำเสียงไปสู่ผู้ฟัง คือ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารและการกระจายเสียงที่พัฒนาไปสู่ระบบดิจิทัล (Digital) ทั้งเครื่องมือ อุปกรณ์ในกระบวนการผลิตรายการ และการออกอากาศ ตลอดจนถึง

^๒ เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ , “ สถาบันพัฒนาสื่อภาคประชาชน มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม ” , มติชนรายวัน , (วันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗ ปีที่ ๒๗ ฉบับที่) ๙๖๘๓.

ความก้าวหน้าของ สื่อใหม่ (New Media) อย่างเช่น โทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต และวิทยุผ่านดาวเทียม เป็นช่องทางการเข้าถึงสื่อวิทยุได้อย่างง่ายดาย การบริหารจัดการในกิจการสื่อวิทยุกระจายเสียงจึงต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด สร้างความนิยมให้เกิดขึ้นกับผู้ฟัง และตอบสนองพันธกิจของการจัดตั้งองค์การแต่ละประเภทได้อย่างไรในสภาวะความผันผวนทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ณ ปี พ.ศ. ๒๕๕๐

การบริหารจัดการในกิจการวิทยุกระจายเสียงมีความแตกต่าง ซับซ้อน และมีปัจจัยแวดล้อมเกี่ยวข้องที่ต้องคำนึงถึงหลายด้าน ได้แก่ กฎหมาย ระเบียบ นโยบายของรัฐ รัฐบาล และการเมือง ปัจจัยทางด้านการหารายได้ คู่แข่งขัน พันธมิตร องค์กรตรวจสอบทางสังคม การบริหารจัดการ การกำหนดเนื้อหา กลุ่มผู้ฟังและผลสะท้อนกลับ หรือแม้แต่ทางด้านเทคโนโลยี การบริหารจัดการงานในองค์การสื่อวิทยุกระจายเสียง จึงมีความน่าสนใจศึกษาถึงมโนทัศน์ (Concept) ของการบริหารจัดการภายในองค์การสื่อวิทยุกระจายเสียง ทั้งในด้านโครงสร้างการบริหารจัดการในองค์การสื่อแต่ละประเภท ยุทธศาสตร์ขององค์การ การจัดการทางการสื่อสาร การกำหนดเนื้อหา เป้าหมายของการบริหารงานในองค์การที่มีพันธกิจแตกต่างกัน และแนวโน้มของการบริหารจัดการองค์การในอนาคต บนเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี การแข่งขันท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ และการปฏิรูปสื่อสารมวลชนตามเจตนารมณ์ดั้งเดิมในมาตรา ๔๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

การบริหารสถานีวิทยุชุมชนอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรีทั้ง ๕ แห่ง เช่นกัน ได้พบเจอปัญหาต่างๆเกี่ยวกับการบริหารจัดการในที่แตกต่าง ซับซ้อน และมีปัจจัยแวดล้อมเกี่ยวข้องที่ต้องคำนึงถึงหลายด้าน ได้แก่ กฎหมาย ระเบียบ นโยบายของรัฐ รัฐบาล และการเมือง ปัจจัยทางด้านการหารายได้ คู่แข่งขัน พันธมิตร องค์กรตรวจสอบทางสังคม การบริหารจัดการ การกำหนดเนื้อหา กลุ่มผู้ฟังและผลสะท้อนกลับ หรือแม้แต่ทางด้านเทคโนโลยี ดังกล่าวแล้ว ฉะนั้นถ้าการบริหารจัดการที่ดีแล้ว ก็สามารถแข่งกับปัญหาต่างได้ อันนำมาซึ่งความสำเร็จตามเจตนารมณ์ได้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารสถานีวิทยุชุมชนอำเภอประจันตคาม เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารวิทยุชุมชน อำเภอประจันตคาม เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารวิทยุชุมชน อำเภอประจันตคาม เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้รับสารจากวิทยุชุมชน ประจันตคาม

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของวิทยุชุมชน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

๑.๒.๒ เพื่อศึกษารูปแบบนโยบายการจัดตั้งวิทยุชุมชนอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

๑.๒.๓ เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารของวิทยุชุมชน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

๑.๒.๔ เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะในการบริหารวิทยุชุมชน อำเภอบางขัน
คาม จังหวัดปราจีน

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาการบริหารงานสถานีวิทยุชุมชน อำเภอบางขันคาม
จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้บริหาร
สถานีวิทยุชุมชน เจ้าหน้าที่ จำนวน ๖๐ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางกลุ่มตัวอย่าง
สำเร็จรูปของ (Robert V. Krejcie and Eayrle W. Morgan.)^๓ ได้จำนวน ๕๒ คน

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่ สถานีวิทยุชุมชน อำเภอบางขันคาม จังหวัดปราจีนบุรี

๑.๔ ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยได้เริ่มดำเนินการวิจัย ตั้งแต่วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๕ ถึง ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ รวม
เป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๒.๑ ศึกษาประวัติความเป็นมาของวิทยุชุมชน อำเภอบางขันคาม จังหวัดปราจีนบุรี

๑.๒.๒ ศึกษารูปแบบนโยบายการจัดตั้งวิทยุชุมชนอำเภอบางขันคาม จังหวัดปราจีนบุรี

๑.๒.๓ ศึกษาแบบการบริหารของวิทยุชุมชน อำเภอบางขันคาม จังหวัดปราจีนบุรี

๑.๒.๔ ศึกษาปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะในการบริหารวิทยุชุมชน อำเภอบางขัน
คาม จังหวัดปราจีน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การบริหาร หมายถึง การใช้ทรัพยากรร่วมกันของทุกคนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด
ไว้ โดยยึดหลัก คือ POSDCRB ๗ ประการ คือ^๔

^๓ Robert V. Krejcie and Eayrle W. Morgan. ๑๙๗๐, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ [๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕],
[ออนไลน์] . แหล่งที่มา http://www.jakkrit.lpru.ac.th/pdf/๒๗_๑๑_๔๔/๕.pdf. [๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕].

^๔ Gulick L. and Urwick J., Papers on the Science of Administration, (New York : Institute
of Public Administration, 1973), pp.18- 19 .

- ๑) P = Planning หมายถึง การวางแผนและจัดรายการ
- ๒) O = Organizing หมายถึง การจัดโครงสร้างองค์กร
- ๓) S = Staffing หมายถึง การบริหารทรัพยากรบุคคล
- ๔) D = Directing หมายถึง การสั่งการและการกำกับดูแล
- ๕) Co = Coordinating หมายถึง การประสานงาน
- ๖) R = Reporting หมายถึง การรายงาน
- ๗) B = Budgeting หมายถึง การบริหารงบประมาณ

สถานีวิทยุชุมชน หมายถึง สถานีวิทยุ ที่เป็นเครื่องมือ เพื่อสะท้อน แสดง สิทธิอำนาจในการกำหนดเนื้อหา และวิธีการสื่อสาร เพื่อประโยชน์และความต้องการของชุมชนที่ร่วมกันเป็นเจ้าของ หรือจะมองวิทยุชุมชนเป็นเพียงกลไกในการทำให้มีกลุ่มคนของชุมชนมาผลิตรายการ และได้ ออกอากาศหรือทำให้เครือข่ายที่ร่วมเรียนรู้เรื่องวิทยุชุมชน เพื่อเตรียมพร้อมชุมชนในการใช้สิทธิในการสื่อสารผ่านคลื่นเพื่อประโยชน์สาธารณะ กลายเป็นเพียงเครือข่ายที่ดำเนินการด้านการตลาดแสดงตนหรือแสวงหาการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือโครงการต่างๆ เพื่อให้วิทยุชุมชนเป็นหน่วยผลิต รายการที่มีเนื้อหาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แก่หน่วยงานที่สนับสนุน

สื่อหมายถึง สื่อ หมายถึง สิ่งใดๆ ก็ตามที่เป็นตัวกลางระหว่างแหล่งกำเนิดของสารกับผู้รับสาร เป็นสิ่งที่นำพาสารจากแหล่งกำเนิดไปยังผู้รับสาร เพื่อให้เกิดผลใดๆ ตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร ที่ปรากฏในสังคมอย่างเด่น โดยเน้นหลักที่ วิทยุกระจายเสียงชุมชน ตลอดจนสิ่งพิมพ์ สื่อ อิเล็กทรอนิกส์ สื่อออนไลน์ที่มีบทบาทในสังคมปัจจุบัน

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ได้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของวิทยุชุมชน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

๑.๖.๒ ได้ทราบถึงรูปแบบนโยบายการจัดตั้งวิทยุชุมชนอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

๑.๖.๓ ได้ทราบถึงรูปแบบการบริหารของวิทยุชุมชน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

๑.๖ .๔ ได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะในการบริหารวิทยุชุมชน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีน

